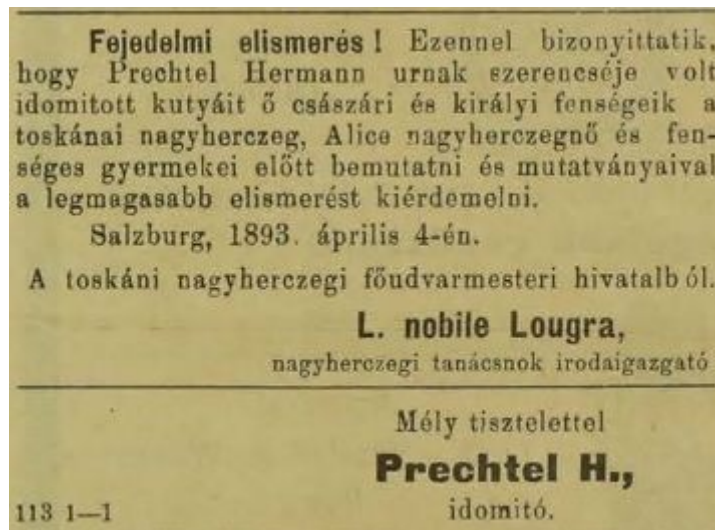

Ex libris

Nagy-Laczkó Balázs

Egyszer volt Gyulán kutyaszínház...

Százhuszonkét éve, 1900 áprilisában Gyulán járt Prechtel Hermann és az ő messze földön ismert kutyaszínháza – és hogy ez a messze földön ismertség, ha máshol nem is, legalább a helyi közönség előtt ismeretes legyen, arról személyesen Prechtel Hermann gondoskodott a korabeli újság hasábjain, hiszen már akkoriban is jól tudták az abban érdekeltek, hogy az ember igazán csak azt tudja szeretni, amit más is. Különösen, ha tekintélyesebb személy, mint mondjuk az *„ő császári és királyi fenségeik a toszkánai nagyherceg, Alice nagyhercegnő és fenséges gyermekei.”* És ezzel – no meg egy bizonyos Erzsébet corgijaival – seperc alatt bebizonyosodott, hogy a kutyák iránti divatos vonzalom is az alászálló műveltségi javak (gesunkenes Kulturgut) közé sorolandó. Vagy nem.

Békés, 32. évfolyam, 14. szám (1900)

A hol cirkusznak, hol színháznak nevezett kutyás eseményre a Göndöcs-kert pavilonjában – vagy, ahogy akkoriban nevezték: *Pavillonjában* – került sor, ahol a fő attrakció, a főszereplő, a sztár, vagy úgy is mondhatnám, hogy a főeb egy bizonyos Cáró névre hallgató uszkár volt, mely, idomára állítása szerint, a század csodakutyájaként az egyetlen az ember legjobb barátainak sorában, mely zongorajátékával képes elkápráztatni közönségét. Ó, ti szegény kései Cáró-

utódok, kiknek a rivaldafény és az élő közönség helyett mindössze a lájkok milliói, a mindenkinél is okosabb telefonok számos kisképernyős élményének sorában való szolgálat, youtube-sztárság, meme-lét és influenszerkedés jutott osztályrészül a toszkán udvari társaság és a gyulai polgárság helyett!

Cáró ismert operák részleteivel szórakoztatta, miközben művelt kutyatársai önálló írással, a színek és virágfajták felismerésével, valamint számtani feladatok megoldásával nyűgözte le ükanyáinkat és ükapáinkat. Azok számára, akiket az ebértelmi képességek kevésbé hoznak lázba, kellemes kikapcsolódást nyújtottak a tornász és balett-táncos kutyusok.

A közönséget leginkább Prechel farkcsóváló tanítványainak azon képességei hozták lázba, hogy számos nemzeti zászló közül ki tudták választani a megnevezett országét, vagy még inkább, hogy nagyszerű fejben osztónak bizonyultak. Például, ha a feladat során a közönség egyik tagja azt kérdezte az ebtől, mennyi száz osztva négygel, akkor a kutya már hozta is a huszonötös táblácskát.

Az előbbi még csak-csak megmagyarázható az állatok kiváló memóriájával, de ugyan, hogy voltak képesek elvégezni mindenféle matematikai műveleteket? Erre a kérdésre talán a kor egy másik nemzetközi hírnévnek örvendő mutatványosa, *Okos Hans* adja meg a választ. Okos Hans, tudniillik, egy bizonyos német gimnáziumi matematikatanár, Wilhelm von Osten lova volt, aki az 1900-as évek elején számtantudományával az egész világot lázban tartotta, olyannyira, hogy arról még a New York Times is megemlékezett 1904-ben. Hans állítólag tudott összeadni, kivonni, szorozni, osztani, törtekkel dolgozni, ismerte az órát, képes volt naptár-feladványokat megoldani, különbséget tenni a zenei hangok között, továbbá olvasni és betűzni. Ha von Osten megkérdezte Hanstól: „*ha a hónap nyolcadik napja keddre esik, akkor mi lesz a következő péntek dátuma?*”, akkor Hans tizenegyszer a patájával koppintva válaszolt. A kérdéseket szóban és írásban is fel lehetett neki tenni. Von Osten kiállította Hans-t egész Németországban, és soha nem kért belépődíjat.

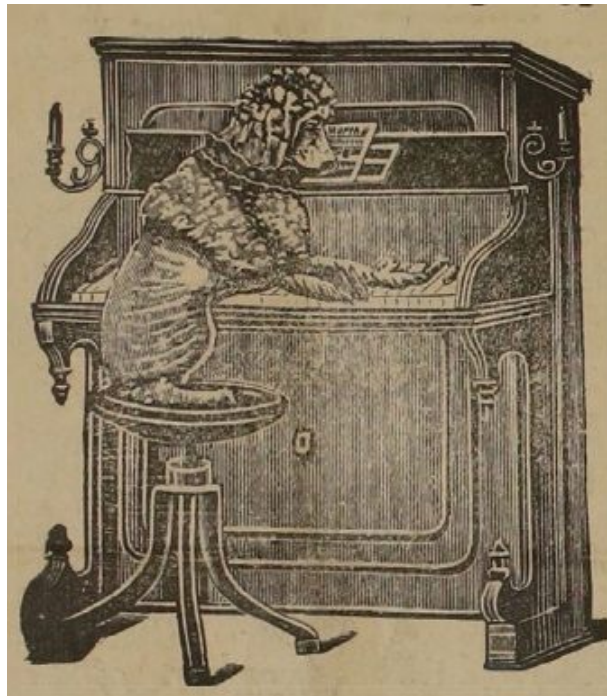
Wilhelm von Osten és Okos Hans

De tényleg olyan okos volt Hans vagy éppen Cáró és pajtásai, ahogy az a fentiekből tűnik? Mi lehetett a titkuk, amire 1900-ban a gyulai közönség még aligha tudhatta a választ, hiszen azt majd csak 1907-ben fejtí meg Oskar Pfungst, az ismertebb Carl Stumpf német filozófus akkori asszisztense.

Egy 1907-es hivatalos vizsgálat során Oskar Pfungst kimutatta, hogy a ló valójában nem ezeket a mentális feladatokat látja el (számolás, olvasás stb.), hanem az oktatója testi reakcióit figyeli. A dolog érdekessége, hogy erről az oktatója bizony még csak nem is tudott, ugyanis a ló az ember számára alig, tudatosan meg szinte semennyire észrevehető kis változásokat veszi észre és ezek alapján hozza meg döntéseit (Pfungst a kérdező viselkedését vizsgálta meg részletesebben, és azt bizonyította, hogy amikor Hans pata dobbantásainak száma közeledett a megoldáshoz, a kikérdező testtartása és arc kifejezése megváltozott oly módon, hogy az feszültséggel járt együtt, ami megszűnt amikor a ló az utolsó, helyes dobbantást is megtette. Ez jelezhette Hans-nak, hogy nem kell többet dobbantania). Okos Hans és Cáró valójában nem a matematika, a zászlók és a színek, hanem a póker mesterei voltak és kétségtelen, hogy egy akaratlan szemrándulásunkból meg tudnák állapítani, hogy éppen blöffölünk-e. Pfungst megfigyelése, hogy egy állat gondozója tudattalanul is adhat olyan jeleket, melyek utalnak az elvárt viselkedésre – ezt hívjuk ma Okos Hans-effektusnak – nagy hatással van mindmáig a pszichológiai kísérletek felépítésére. Az Okos Hans-effektus igaz az ebekre is, jó példa erre az a 2000-es években végzett reptéri kutatás, mely megmutatta, hogy sokkal gyakrabban adnak a drogkereső kutyák fals pozitív eredményt, ha az illető eleve nem szimpatikus a gazdájának – és ezzel már meg is válaszolt, hogy valójában a kutyánk azt mutatja-e meg, hogy milyen jellem a velünk szemben álló ember, vagy hogy – akár anélkül, hogy ez tudatosodna bennünk – mi hogyan állunk őhozzá...

Prechel Hermannal és Cáróval két évvel később, 1902-ben ismét találkozhatott a magyar közönség. Ezúttal a tolnai megyeszékhelyen, a „gimnázium melletti arénában” lépett színpadra a négy lábú sereglett, melyet nem sokkal korábban az évben a pozsonyi palotában „a Főhercegi pár, Frigyes és Izabella ő Fenségeik és azok fenséges gyermekeik” is láthattak a remek marketingérzékkel megáldott Prechel hirdetésménye tanúsága szerint.

Gyulán viszont úgy fest, hogy csak egyszer volt kutyavá... vagyis cirkusz!

Cáró a tolnai lapban (1902)

Főoldal

2022. április 14.